

Na koncu sveta

Aleksej Popogrebski: Kako sem preživel to poletje

Špela Barlič

Aleksej Popogrebski je s svojim drugim solo filmom (po *Poti v Koktebel* [Koktebel, 2003, soredžiser Boris Hlebnikov] in prvem samostojnem projektu *Prostie vešči* [Simple Things, 2007], komediji o nezadovoljnem anesteziistu, ki ga ostarela igralska zvezda nagovarja k asistenci pri samomoru) potrdil status enega najbolj zanimivih in hkrati ne bolešno hermetičnih ruskih avtorjev mlajše generacije. Njegov zadnji film *Kako sem preživel to poletje* (Kak ja provjol etim letom, 2010) se kljub težki temi uspe izogniti tako pretencioznemu intelektualiziranju kot žanrskim klišejem – ni ravno triler, čeprav je poln suspenza, in je psihološka drama, čeprav ne pametuje na temo človeških psihopatologij. Popogrebski je celih devet let študiral psihologijo, kar je kar malo presenetljivo, glede na to, s kakšne distance gleda na notranjo dinamiko svojih dveh glavnih junakov. V dogajanje nas vrže na suho, ne da bi nas poprej podmazal s kakšno informacijo, in na tej poziciji vztraja do konca. Gledalci lahko o motivih in razmišljanju protagonistov, dveh meteorologov, ki na samotni raziskovalni postaji v polarnem krogu padeta v igro mačke in miši, le sklepamo iz dogajanja na platnu, vpogleda

v notranji svet likov nimamo. Nihče nam ne poskuša vsiliti enostavnih razlag in banalnih racionalizacij človeških dejanj.

Tisto, kar šteje, je le trenutna situacija, dramska napetost, ki jo neti konfrontacija dveh različnih človeških svetov v okoliščinah popolne odrezanosti od civilizacije. Za konflikt tu nista pomembna le Sergej in Pavel; ključno vlogo v njunem dvoboju odigra veličastna, strašljiva, monumentalna narava, ki živi povsem svoje življenje in premore bore malo posluha za človeško ranljivost. Prav različen odnos, ki ga do svojega okolja vzpostavljata protagonista, je glavni vir napetosti med njima. Popogrebski je poskrbel, da je prizorišče tudi na filmskem traku dobilo prezenco, glas in telo, kot si ga zasluži, in ga iz golega ozadja povzdignil skoraj na nivo samostojnega lika. Za krotitev arktične svetlobe in kompozicijo širokih pejsažnih planov, v okviru katerih sta človeški mravljici videti še posebej krhki in nepomembni, je zadalžil Pavla Kostomarova, izkušenega dokumentarista, ki je znal zgodbo ustrezno obtežiti z dramatičnostjo in muhavostjo polarne atmosfere, dodelano oblikovanje zvoka pa je dalo tretjemu liku poleg telesa tudi ustrezen glas.

Film funkcionira na treh ravneh – osebni, družbeni in univerzalni. V prvi vrsti gre za spopad dveh pogledov na svet, dveh značajev, dveh različnih senzibilitet, ki sta primorani sobivati v popolni osami, v življenje ogrožajoči izolaciji, ki spreminja stanje zavesti. Videti je, kot bi se Sergej in Pavel znašla v nekakšni ruski različici Golega otoka. Le da je tu prostora samo za dva, ki si morata zato biti vse, in prijatelja in sovražnika, da namesto pripeke kožo žge strupen mraz in da na prostovoljna jetnika ne preži kakšen skisani general, ampak kruta, divja narava, ki zahteva spoštovanje in brezpogojno podreditve.

Sergej je na postaji že toliko časa, da je na to ekstremno okolje popolnoma adaptiran. Svojo interakcijo z njim je zreduciral na delo in preživitvene veščine. S civiliziranim svetom ga povezuje le še glas, ki hrešči iz radijske postaje, in misel na družino, ki čaka nanj in na njegove slane arktične postrvi. Na postaji ni zato, ker bi iskal vznemirljiva doživetja, ampak zato, da bi čimbolj odgovorno nadaljeval delo svojih predhodnikov.

Pavel je ob svojem utrjenem mentorju videti kot razvajen smrkavec, ki ne razume svoje krhkosti. Sergej in Pavel v bistvu preigravata arhetipsko dvojico oče-sin, pri čemer mora Sergej z očetovsko strogostjo Pavla poriniti v svet in ga včasih tudi malo preplašiti, da bi dojel resnost situacije, v kateri se nahaja. Pavel njegovo odtujenost in strogost interpretira kot nenaklonjenost, celo sovražnost in pod vplivom histerije računalniških igrar, ki jih nažiga v prostem času, izpelje napačne zaključke ter sproži tok dogodkov, ki z vsako minuto dobivajo vedno bolj tragične razsežnosti.

Generacijski prepad med protagonistoma nenazadnje vsebuje tudi družbeni komentar. Na družbeni ravni smo priča spopadu mlade in stare Rusije, med katerima visi brezno spremenjene družbene paradigme. Stara Rusija še vedno stavi na zanesljivost človeških rok, oči in občutkov in nezaupljivo gleda na avtomatizirano pokrajino, v katero se je rodila mlada Rusija, ki svet zajema le še skozi žice in virtualne prostore – v predelani, posredovani obliki, ki jo odvezuje odgovornosti soočenja z realnostjo predmetnega sveta. Upravlja ga od daleč, z daljincem v rokah in se v svojem občutku moči in nadzora nad lastnim okoljem sploh ne zaveda, da svet lahko kadarkoli udari nazaj.